

Dagens frågor

I socialistisk riktning

Det förekommer att socialdemokraterna säger sig vara positivt inställda till småföretagsamhet. Åtskilliga exempel kan anges på att det påståendet inte stämmer. Ett sådant är partiets inställning till tandvården, nu senast manifesterad i samband med tandvårdsutredningens betänkande.

Enligt den socialdemokratiska majoriteten i utredningen – som möjliggjordes av ordförandens utslagsröst – skall landstingen överta minst 35 procent av vuxentandvården. Men det framhålls uttryckligen att det endast är ett etappmål. På litet sikt bör 50 procent övergå i offentlig regi, menar man.

Ingenting tyder på att socialdemokraterna skulle låta sig nöja med några 35 eller ens 50 procent. All erfarenhet visar ju att partiets socialistiska aptit växer under ätandet. Här, liksom på många andra områden, är socialiseringen ett naturligt mål, ett förverkligande av den egna ideologin. Och tandläkarna betraktas som en relativt ofarlig grupp att ge sig på. Den är inte tillräckligt stor för att vara intressant i valen, och tandläkarna kan lätt utmålans som privilegierade, profiterande höginkomsttagare.

Analogt härmed vill socialdemokraterna i tandvårdsutredningen förlänga den sk etableringskontrollen för tandläkare som infördes samtidigt med tandvårdsförsäkringen 1975. Partiet vill behålla kontrollen till 1987, i de tre största städerna ända fram till 1992. Det motiv som åberopas är, att man vill åstadkomma regional balans i fråga om tillgången på tandvård och trygga utbyggnaden av folktandvården.

I dag är det svårt, för att inte säga

nästan omöjligt, för en nybliven tandläkare att starta privatpraktik. De hindrar vill alltså den förment småföretagarvänliga socialdemokratin bevara. Följden blir att många tandläkare tvingas arbeta inom en företagsform som de inte vill själva. Naturligtvis leder det till minskad trivsel och därmed lägre effektivitet på vården. Tidigare försök med tvångsåtgärder mot tandläkarna manar fö int heller till efterföljd.

De borgerliga partierna i tandvårdsutredningen förordar andra metoder för att garantera medborgarna en god tandvård i framtiden. De vill släppa etableringen av privatpraktiker fri utom i de storstadsregionerna, där tillgången på tandläkare redan är tillfredsställande. Experten i utredningen, förbundsledare Lars Sandberg från Tandläkarförbundet, för fram ett likartat alternativ, nämligen riktad etablering i bristområdena.

Sådana vägar är självfallet att föredra – åtminstone om man vill slå vakt om valfriheten i samhället och föra en anti-socialistisk och småföretagarvänlig politik.

Utöka tidningskrönikan!

Radions tidningskrönika är en av många uppskattad service. Där kan man på dagen inhämta vad Länstidningen i Östersund, Skånska Dagbladet och Ny Wermlands-Tidningen, sist i tidningskrönikan, har skrivit. Det är bra. Ännu bättre vore det om radion ville utöka sin service genom att upplysa allmänheten om vad de stora utländska tidningarna som New York Times, The Times, Frankfurter Allgemeine och Le Monde har att säga om världshändelserna. De

skulle hjälpa till att lyfta upp Sverige ur den ankdamm som vi ibland verkar ha svårt att ta oss upp ur. Sverige är ett litet land. Vi är beroende av omvärlden. Våra idéer formas i hög grad efter impulser utifrån. Det är både bra och ofrånkomligt. Men nu tar det ibland lite onödigt lång tid. Med en utländsk tidningskrönika skulle det säkert ofta gå snabbare.

Politik eller marknad?

Den politiska striden står nu het om hur många karensdagar – om ens någon – som svenskarna – alla av dem – skall ha sjukförsäkringen. Spänningen är stor. Skall regeringen falla? Vad gör moderaterna? Skall arbetsfreden bli lidande? Skall det för första gången i landets historia bli en politisk generalstrejk? Eller blir det, med Palmes ord, generalstryk för regeringen i höstens val.

Det var länge sedan man fick ett så tydligt exempel på vilket otympligt sätt att fatta beslut den politiska processen i många fall är. Hade i stället sjukförsäkringen, liksom hemförsäkringen, varit en fråga för marknaden så hade var och en medborgare själv beslutat hur många karensdagar han ville ha i sin försäkring. Det skulle naturligtvis bli dyrare för den enskilde att ha en försäkring utan några karensdagar, detta bland annat eftersom en del fuskar och sjukskriver sig lite i onödan då och då, men valet hade varit fritt för den enskilde.

När nu sjukförsäkringen i stället blivit en politisk fråga, så får alla människor samma lösning, trots att de vid en marknadslösning hade valt olika modeller. Dessutom skapas det en alldeles onödig

konflikt i samhället när den politiska apparaten här får ytterligare en konflikt mellan medborgarna att lösa.

Slutsatsen är, att statsmakten skall vara stark men begränsad. Det staten skall sköta, skall staten sköta bra. Det marknaden kan sköta bättre, skall marknaden sköta.

Med andras pengar

Moderaternas partiledare Ulf Adelsohn tycks ha skickat ut brev till ett antal personer och bett om bidrag till höstens valrörelse. Pengar behövs ju, och sättet är med moderna maskinella metoder både enkelt och relativt billigt. Det ger också förmodligen resultat. Givetvis går sådana brev inte bara till partimedlemmarna. Datorerna lämnar ut adresser men ännu inte uppgifter om vilket parti vi röstar på.

Ulf Adelsohns initiativ har misshagat redaktörer i socialdemokratiska tidningar, eller möjligen har deras partiledning tagit illa upp och beordrat dem att beskräma sig. Socialdemokratiska väljare bör under inga förhållanden utsättas för besmittelse. Det är ju inte säkert att de utan vidare lägger brevet i papperskorpen. Tänk om någon gick över till de borgerliga! Det socialdemokratiska partiet är självt inte beroende av enskildas bidrag. Ledningen begär pengar av LO, och de olika förbunden skänker belopp i en storleksordning som de borgerliga inte ens kan drömma om att få. LO å sin sida bryr sig inte om att anslagen genom kollektivanslutningen också härstammar från tvångsanslutna borgerliga väljare.

Ledningen för LO rör sig maktfullkomligt med andras pengar. I en mel-

lansvensk stad inträffade nyligen, att det lokala kommunalarbetsförbundet bestämt att dess medlemmar skulle skänka en gåva till stadens jubileum – det hör till saken, att staden styrs av en betryggande socialistisk majoritet. Arbetsgivaren, staden, beordrades att dra fem kronor i månaden på arbetarnas löner att avsättas för gåvan. Men när detta upptäcktes utbröt stort missnöje och protestlistor gick omkring och skrevs på. En arbetare sade i en borgerlig tidning, att om vi blivit tillfrågade hade vi kanske gett en slant, men så här får det inte gå till. Förbundsordföranden blev överraskad. Jag har aldrig tänkt på saken på det sättet, sade han. Nej, att medlemmarna skall tillfrågas om hur deras egna pengar används, det kändes nytt för honom.

Det är inte bara nytt inom LO utan också för det så utomordentligt partilösa TCO. I höstas nämnde Pierre Schori i sin bok om Mellanamerika att både LO och TCO skänkt en halv miljon kronor "till sina kamrater för facklig utbildning i Guatemala". Facklig utbildning – det betyder i sammanhanget gerillarörelsen. LO ger pengar till vilka socialistiska institutioner man behagar – hur mycket får tex Fidel Castro? Men att TCO skänker bidrag till en gerillarörelse i Mellanamerika är ändå något annat. Hur många av TCO:s medlemmar har en aning om den saken?

Nepotism

Under större delen av 44 års innehav av regeringsmakten motstod socialdemokraterna på ett förtjänstfullt sätt frestelserna att använda utnämningmakten för rena parti- och kollegialitetsutnämning-

ar. Detta förhindrade naturligtvis inte de socialdemokratiska regeringarna från att utnämna socialdemokrater till höga befattningar. Men det var i allmänhet kvalificerade ämbetsmän med socialdemokratisk partitillhörighet.

Lika försiktiga som socialdemokraterna var, lika obesvärade är folkpartisterna när det gäller att använda utnämningmakten för rena "familjeangelägenheter". Mest uppenbart har detta varit inom kultursektorn och inom UD. Mer likväl är det mest flagranta exempel trots allt att finna inom ett annat område. Det är den senaste – men förmodligen inte sista – utnämningen som riktar uppmärksamheten mot utnämningsspolitiken. Det är i klartext utnämningen av Gabriel Romanus till chef för Systembolaget.

Gabriel Romanus har inga administrativa meriter att peka på. Han har ingen erfarenhet som företagsledare. Det är helt enkelt så att folkpartiledningen har lyckats få en i den egna kretsen utnämnd. Det är fråga om att använda utnämningmakten för att främja rent personliga intressen och ambitioner.

Utnämningen av Romanus är inget enskildhet och än mindre någon undantagsföreteelse. Den är i stället utslag för en klandervärd inställning till offentlig maktutövning. En inställning som innebär att enskilda personer har något slags legitim rätt att ställa krav på belöningar i form av högre tjänster. Funnes det någon styrka i den konstitutionella kontrollen borde konstitutionsutskottet föraställa om en grundlig genomgång av samtliga viktigare utnämningar som gjorts sedan 1976.

Tiderna förändras

Den som tänker några år tillbaka erinrar sig kanske Olof Palme i valrörelsen 1979. Han var mild och uppträdde ibland rent av vänligt, han spelade landsfader, fastän det uppenbarligen bar emot. Han passerar inte till att vara slätkammad. Särskilt var han inte fullt trovärdig då han ville framstå som den som i första hand tänkte på andra och inte på sig själv. Olof Palme är en maktmänniska. Han strävar efter att inneha makt och utöva makt. I år tror han att makten kan vinnas på det sätt, i vilket makt vanligen framträder. Hän-synslöshet och brutalitet skall det vara.

Socialdemokraternas ledning har bestämt att man skall gå hårt fram. Partisekreteraren började, på Sergels Torg av alla platser, med ett personangrepp mot Thorbjörn Fälldin, åhört av några få demonstranter och spritt genom Rapport, som förvarnats och stod till tjänst. Till hårdheten skall läggas ohövlighet. Väl förberett på vad som skulle hända visade TV i Rapport hur partisekreteraren nonchalant hälsade på Sveriges statsminister. Olof Palme vände bort huvudet och fortsatte ett samtal då han hälsade, om det kunde kallas så. Svenska folket skulle se hur partiledningen föraktade regeringschefen.

Den hårda attityden har fortsatt i riksdagen. Olof Palme anklagade statsministern för att medvetet söka öka arbetslösheten. Det är naturligtvis lögn. Han fortsatte med att beskylla Gösta Bohman och moderaterna – alltid kallade högern för att antyda något skumt – för "fäaktig" underdånighet inför högerdiktaturer. Osanningen var uppenbar för alla. Den framfördes i riksdagen. Talmannen hade intet att invända mot ordvalet.

Att en kvinnlig socialdemokrat av lägre ordning redan följande dag simulerade upprördhet i en riksdagsdebatt och skrek "Vet hut" till socialminister Karin Söder är bara en del av den allmänna bilden.

Vem har funnit på den här taktiken? Okvädingsord och svordomar ligger bra till för Olof Palme, det vet vi. Men skall alla partiets riksdagskandidater gå ner till hans nivå? För en del socialdemokrater blir drummelaktigheten kanske svår att svälja. Det skall villigt erkännas, att den inte hör till partiets traditioner.

Men tiderna förändras. Vad Per Albin Hansson skulle sagt om det nya sättet att uppträda, är lätt att föreställa sig. Vad Tage Erlander tänker om sin skyddsling Olof Palme, säger han inte.